

*Daklozen straffen heeft geen enkele zin**

SAMENVATTING RÉSUMÉ SUMMARY ZUSAMMENFASSUNG

NL – Daklozen straffen heeft geen enkele zin. Nico Lauwers werkt binnen het Herscham-team in de politiezone Brussel-Hoofdstad-Elsene. Met zijn teamgenoten biedt hij een luisterend oor en, waar mogelijk, concrete oplossingen aan Belgische dak- en thuislozen. «Om iets te bereiken, heb je wederzijds respect nodig. Voor de meeste mensen is een dakloze niet meer dan een vuil, stinkend, dronken iemand. Maar deze mensen zijn niet dakloos geboren.»

EN – Punishing the homeless is senseless. Nico Lauwers works for the Herscham team in the Brussels-Capital-Ixelles police zone in Elsene. With his fellow team members, he lends a listening ear and when possible provides concrete solutions for the Belgian roofless and homeless. «To achieve results, you need mutual respect. For most people, the homeless are no more than dirty, smelly and drunk persons. But don't forget, these people weren't born homeless.»

FR – Ça ne sert à rien de punir les sans-abri. Nico Lauwers travaille à la zone de police Bruxelles-Capitale-Ixelles au sein du Herscham team. Attentifs, à l'écoute, lui et ses deux équipiers tentent d'apporter des solutions concrètes aux habitants de la rue. «Pour obtenir quelque chose, il faut du respect mutuel. Pour Monsieur Tout-le-Monde, un SDF c'est quelqu'un qui pue, qui est sale. Mais les gens ne sont pas nés SDF.»

DE – Obdachlose zu bestrafen, führt zu nichts. Nico Lauwers arbeitet im Herscham-Team in der Polizeizone Brüssel-Hauptstadt-Ixelles/Elsene. Mit seinen Teamkollegen hat er ein offenes Ohr für belgische Obdachlose und bietet nach Möglichkeit konkrete Lösungen. „Um etwas zu erreichen, braucht es gegenseitigen Respekt. Für die meisten Menschen ist ein Obdachloser nur ein schmutziges, stinkendes, betrunkenes Subjekt. Aber diese Menschen wurden nicht als Obdachlose geboren.“

1978. Nico Lauwers is zeventien jaar. Hij koestert al een tijdlang bewondering voor het vak van politieagent. «Voor mij behoorden agenten tot een soort elitecorps van mannen die trots waren op hun werk.» Hij besloot zich aan te melden en zijn opleiding elektronica niet af te maken. Zijn kazerne bevond zich aan de Leuvenseweg in Brussel. Hij bleef daar tot de politiehervormingen van 2001. In die tijd leerde hij de vele facetten van zijn beroep kennen. Na de hervorming ging hij aan de slag bij de federale metropolitie met hoofdkantoor in het station Rogier.

Een groot deel van het dagelijks werk van Nico Lauwers bestaat dan ook uit metropatrouilles. «Tijdens die patrouilles werd ik me bewust van het bestaan van een parallelle wereld: die van de daklozen. De sociale sector kent deze wereld

goed, maar de politie kent haar slecht.» Op dat moment zijn er minder daklozen dan nu. De inwijkelingen uit Oost-Europa zijn er nog niet. Er zijn nog vrijwel geen Roma. Het is op dat moment nog mogelijk de daklozen in Merksplas of Saint-Hubert te 'plaatsen'.

Anders optreden

Ook toen al waren daklozen niet welkom in de metro. De aanwijzingen waren duidelijk en streng: «We willen ze niet! Buiten ermee!» En dat laatste gebeurde manu militari. «Maar dat leidde nergens toe, want ze kwamen daarna gewoon weer terug», vertelt Nico Lauwers. Hij probeerde altijd op een hoffelijke manier zijn werk te doen, voegt hij eraan toe. «Ze werden liever door mij buitengezet dan door een ander», lacht hij. «Ik had ook minder problemen met ze dan mijn collega's. Die

* Une version en français de ce portrait peut être facilement retrouvée sur le site www.alterechos.be en faisant une recherche avec le nom de la personne concernée.

zagen mij als een soort buitenaards wezen, maar 'op straat' genoot ik een zekere erkenning – hoewel we elkaar toch niet echt kenden. Ze vroegen mij steeds: 'Waarom hou je je met die mensen bezig?' Mijn antwoord was simpel: 'Als alle daklozen blond waren en korte rokjes droegen, zouden alle politieagenten zich met ze bezighouden.'»

Waarom ging Nico anders te werk dan zijn collega's? Het was voor hem een uitdaging. «Ik ben altijd iemand geweest die probeerde te doen wat de anderen niet deden. En in dit geval met succes. Ik wist mijn chef ervan te overtuigen dat dit werk zin had. Daklozen worden als een vervelend (bij)verschijnsel van onze maatschappij beschouwd, maar ze zijn er, of je dat nu wilt of niet. Ik wilde weten wie die mensen zijn die in die parallelle wereld leven. Waar verblijven ze, wat doen ze? We hebben meerdere malen daklozen aangetroffen die op het spoor, op de bankjes, in de stations in slaap waren gevallen. We hebben ook dode daklozen gezien: die waren voor de metro gesprongen, doodgevroren of simpelweg niet meer wakker geworden. En we realiseerden ons dat we niet wisten wie deze mensen waren. Niemand vroeg naar ze.»

De telefoon van Nico Lauwers gaat. Hij verontschuldigt zich en beantwoordt de oproep. Een kort gesprek. Hij beëindigt de conversatie en vat haar samen: «Twee van 'onze mensen' zijn omgekomen bij de instorting van een kraakpand.» 'Onze mensen' is de respectvolle formule die het Herscham-team voor daklozen gebruikt. Nico gebruikt ook graag de term 'straatbewoner' – uitgevonden door Diogenes, een vereniging die straatwerk met daklozen verricht – want dat klinkt minder negatief dan 'dakloze'. Respect is voor deze politieagent van kapitaal belang. «Om iets te bereiken, heb je wederzijds respect nodig. Voor de meeste mensen is een dakloze niet meer dan een vuil, stinkend, dronken iemand. Maar deze mensen zijn niet dakloos geboren.»

Een beetje vriendelijkheid ...

Op basis van zijn praktijkkennis stelt onze agent vast dat de relletjes die soms tussen politieagenten en daklozen ontstaan, vaak het gevolg zijn van een misverstand. Een klassiek geval: «Een dakloze is in slaap gevallen. Hij wordt wakker gemaakt door een agent, de straatbewoner denkt dat hij wordt aangevallen, verdedigt zich. De agent interpreteert dit als gewelddadigheid en de situatie ontaardt. Het eerste wat we hebben geleerd, is zachtjes tegen ze praten om ze te wekken. Je moet je op hun niveau

brengen – gehurkt of ter hoogte van hun gezicht – tegen ze praten, ze geruststellen terwijl ze wakker worden en ze dan vriendelijk verzoeken het station te verlaten en uitleggen waarom.» Hij benadrukt het belang van die uitleg: het station gaat sluiten, bijvoorbeeld.

We gaan een paar jaar terug in de tijd. Het Herscham-team bestaat nog niet. Nico Lauwers houdt zich een halve dag per week bezig met de daklozen. Dat doet hij in zijn eentje, want hij kan geen geïnteresseerde collega's vinden. Dan komt inspecteur Michel Delobbe hem versterken. Ze hebben dezelfde leeftijd, dezelfde visie. Voortaan maken ze hun ronde samen. De hoofdcommissaris raakt ervan overtuigd dat hun werk zin heeft. De feiten liegen niet: de overlast neemt af, het gevoel van onveiligheid ook. De twee agenten krijgen groen licht om meer tijd in dit type preventieve patrouille te steken. Hoe meer ze met daklozen in gesprek gaan, hoe vaker ze ze tegenkomen, hoe meer vertrouwen er groeit.

«Jammer genoeg kon Michel na een tijdje niet meer meedoen. Ik werkte voortaan samen met inspecteur Robin Berthels. Die was nog vrij jong, maar we hadden meteen een professionele klik. Eind 2003 ontstond uit deze samenwerking het Herscham-team. We zochten een naam die aansloeg en tergelijktijd vragen opriep. Op het internet stuitte we op een god uit een rollenspel (Warhammer) die de uitgestotenen en de bedelaars vertegenwoordigt. Vanaf dat moment vonden er meer patrouilles plaats.» Een jaar later was de aanvaarding door 'de straat' een feit. «Want je kunt niets afdwingen. 'De straat' aanvaardt je of niet», zegt Nico Lauwers. Dat is een heel ander geluid dan het klassieke politiediscours, waarin de ordediensten de straat 'onder controle houden'. Nico Lauwers nuanceert: «De straat behoort tot de openbare orde, maar de straatbewoners niet». Hij voegt eraan toe: «Daklozen straffen heeft geen enkele zin. Die mensen hebben niets. Als we ze geen alternatief bieden, heeft het geen zin om op te treden. Als iemand in een metrostation zit en buiten regent het, heeft het geen zin om te zeggen: 'Je moet naar buiten'. 'Waar moet ik naartoe?' zal de reactie zijn. En dan helpt het echt niet als je zegt: 'Dat is mijn zaak niet. Eruit.'»

Mooie momenten

Eind 2005 komt Alain Magnée deeltijds bij het team werken. De ploeg draait dan op volle kracht. Met de intensievere patrouilles ontmoeten de teamleden tienmaal zoveel mensen

als voorheen. Woensdag is permanentiedag. De andere dagen houden ze patrouilles, zijn ze in de weer voor het parket en zo verder. En soms levert het werk echte kerstverhalen op. Nico Lauwers herinnert zich een dakloze wiens ouders waren overleden. Hij had recht op een erfenis, maar «niemand kon hem vinden. Wij hebben hem gevonden en hebben bemiddeld tussen hem en de notaris. Hij leeft nu niet meer op straat.» En een vertederend verhaal: «Onze mooiste herinnering is de hereniging tussen een vader en zijn dochter. Die twee hadden elkaar al twintig jaar niet meer gezien. Dat zat hem op een bepaald moment erg hoog en hij heeft er toen met ons over gepraat. We hebben zijn dochter opgezocht en haar gevraagd of haar vader haar mocht bellen. Dat mocht.» Natuurlijk is niet iedereen te spreken over dit soort activiteiten binnen de ordediensten. «Sommige mensen zeggen dat dit onze job niet is. Voor mij gaat het om pure menselijkheid», zegt de agent.

Gelukkig zijn er ook mensen die het werk van het Herscham-team wel waarderen. In 2005 winnen ze de Belgische Prijs voor Veiligheid en Criminaliteitspreventie, die door het Vast Secretariaat voor Preventiebeleid wordt uitgereikt. Ze presenteren hun project daarop in Engeland tijdens de 'European Crime Awards' en slepen daar de tweede prijs in de wacht – na Nederland, waar in meerdere steden een vergelijkbaar project loopt.

Ter plaatse wordt het werk intussen voortgezet. Tot medio 2009 is het aantal patrouilles opgevoerd. Op woensdag, de permanentiedag, onthaalt het team tussen 9 en 16 uur zo'n 60 tot 70 personen. Met zijn drieën gaan de teamleden op zoek naar oplossingen. «Gelukkig is het contact met de verenigingssector en de ziekenhuizen uitstekend», zegt Nico Lauwers. «Dit stelt ons in staat de problemen van bepaalde personen snel op te lossen.»

Verlies en herstel

En dan, in augustus 2009, moet het team zijn activiteiten staken. Een zware slag. «Het Herscham-team is toen opgehouden te bestaan, om redenen buiten onze wil», zegt Nico Lauwers diplomatiek. Hij voegt er wel aan toe: «Dat was geen gemakkelijke periode.» Hij bedankt zijn twee 'spitsbroeders' die hem trouw zijn gebleven, hem hebben gesteund en hem naar de lokale politie zijn gevolgd. Toen het Herscham-team ophield te bestaan, besloten de drie 'hun jongens' in de trein- en

metrostations niet te laten stikken. «Het team heeft toen unaniem besloten dat dit werk te belangrijk was om zomaar te laten stilvallen», vertelt de agent. «We hadden een werkmiddel in handen dat zijn nut bewezen had. En we hadden altijd gehoopt dat dit werk zich als een olievlek zou uitbreiden. Dus daar hebben we toen extra kracht achter gezet. Met succes. Tijdens onze patrouilles hadden we gemerkt dat we te zeer door onze sector werden beperkt, want er zijn ook veel daklozen bovengronds en die zijn afhankelijk van de lokale politie. We besloten daarom bij de Brusselse lokale politie te solliciteren – voor het domein waarin wij de afgelopen jaren actief waren geweest. Ik denk dat de Brusselse politie onze kennis van het terrein goed heeft ingeschat. Dankzij hen konden we zelf voor dat olievlekkeffect zorgen en actief met preventie bezig blijven.»

Op 3 mei 2010, na een afwezigheid van acht maanden, is het Herscham-team opnieuw actief. «Het uiteindelijke doel is om er voor onze jongens te zijn», vertelt Nico Lauwers. «Sinds we terug zijn, regent het telefoontjes. Twee dagen nadat het team opnieuw was opgestart, was iedereen op de hoogte. Ons volledige oude netwerk heeft opnieuw contact met ons opgenomen. Ik denk dat wij de enige politiedienst zijn waarvoor de sociale sector ooit een petitie heeft ingediend nadat de activiteiten ervan zijn gestaakt. Maar we moeten wel even acclimatiseren. We hopen dat het Herscham-team vanaf september echt weer op volle kracht zal draaien.» Het nieuwe werkterrein is veel groter: «We moeten het veld leren kennen, de straatbewoners ontmoeten. In het verleden ontmoetten we de mensen in de stations, nu gebeurt dat op straat.» Ook moet het team de tijd nemen om de andere spelers ter plaatse te leren kennen. Voorheen hadden de drie mannen 25 collega's; nu zijn dat er maar liefst 2.500.

«Dit is voor ons een leermissie», aldus de agent. «We hopen nu op een sneeuwbaaleffect bij onze collega's. Wij vervullen voor hen een voorbeeldrol. Dit is een vrij specifieke problematiek en zij kunnen van ons leren. Sommige daklozen hebben ons al verteld dat bepaalde agenten een andere houding hebben aangenomen, dat ze beleefder zijn. En dat werkt in beide richtingen. De straatbewoner verandert ook van houding tegenover de politie.»

«Als alle daklozen blond waren en korte rokjes droegen, zouden alle politieagenten zich met ze bezighouden.»

Nico Lauwers
Politie Brussel-Hoofdstad-Elsene
Kolenmarkt 30
1000 Brussel
T. 02 279 74 60
herscham@herscham.be
www.herscham.be